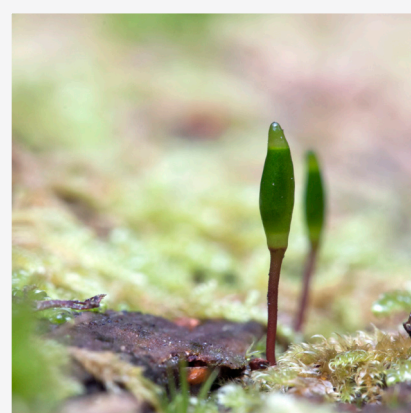
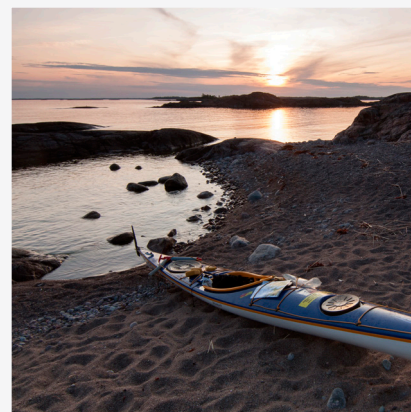

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Sparreholms ekhagar

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220063 Sparreholms ekhagar

Kommun: Flen

Områdets totala areal: 88 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1995-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

9070 - Trädklädd betesmark

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Sparreholms ekhagar är de trädklädda betesmarkerna med gamla, grova ekar som är av prioriterat bevarandevärde. Dessutom finns i dessa miljöer också läderbaggen (*Osmoderma eremita*) som finns med som prioriterad art i EU:s art- och habitatdirektiv. De mer öppna områdena som mestadels utgörs av välutvecklade silikatgräsmarker och fuktängar är också de av högt bevarandevärde.

Motivering: I Sparreholms ekhagar finns ovanligt många gamla, riktigt grova ekar och

även många andra skyddsvärda träd. Dessa utgör miljöer för många organismgrupper med flera ovanliga arter framför allt inom lav- svamp- och insektssamhällen.

Prioriterade åtgärder: Skapa förutsättningar för kontinuitet av gamla grova lövträd. Detta görs genom att skötselplanen för naturreservatet följs.

Beskrivning av området

Sparreholms ekhagar är 88 ha stort och avsattes som naturvårdsområde 1987. 1994 blev området naturreservat. Hagmarkerna i Sparreholms ekhagar är till övervägande del parkliknande med ett glest trädbestånd där ädellövträden dominerar. Enligt äldre lantmäterikartor har dessa delar utgjort betade hagmarker ända sedan 1600-talet. Området är förhållandevis kuperat med både fuktiga låglänta sänkor och markerade bergspartier. Mest framträdande är det så kallade Tempelberget som höjer sig ca 50 m över Båvens yta. Från Tempelberget har man vidsträckt utsikt över naturreservatet och dess omgivningar. Främst förekommer här ek men även lind, lönn, alm och ask är relativt vanliga. Smärre förekomster av bok, avenbok och fågelbär hittas också i området. Hagmarkskaraktären är mest utpräglad i de västra delarna. I samband med inventeringen av skyddsvärda träd i Södermanland noterades ca 100 träd inom objektet. Anmärkningsvärt är det stora antalet grova ekar, 15-tal ekar har en omkrets som överstiger 6 meter.

Flera intressanta växt- och djursamhällen som förekommer och representerar samhällen som idag är mycket ovanliga. Lav- och svampsamhällen knutna till gamla ekar i öppet eller halvöppet läge förekommer med en variation i området. Floran i områdets lövskogspartier är rik. Under våren och försommaren finns här rikligt med vit-, blå- och gulsippor, lungört, vårlök, svalört, nattviol, grönvit nattviol m fl arter. Längre fram på säsongen blir de blommande växterna på grund av beskuggning och betestryck mindre framträdande här. Artrika växtsamhällen uppträder på de öppna betesmarkerna och i kärrpartierna. Här kan nämnas lundstarr, darrgräs, solvända, jungfrulin, kattfot, rödklint, ögontröst, klasefibbla, slätterfibbla och ängsvädd. Utmärkande arter växande på de gamla ekarna är exempelvis ekspik, parknål, gul dropplav, grå skärelav, skuggoranglav och brun nållav. Bland funna svampar kan omnämnas sommarsopp, eldsopp, gul strävsopp, bleksopp, rödsopp, rotsopp, koralltaggsvamp, saffransticka, lömsk flugsvamp, bolmörtskivling, oxtungesvamp m.fl. Även flera ovanliga insektsarter finns knutna till området där t.ex. läderbagge kan nämnas som är knuten till mulmen i grova hålträd. Flera rödlistade insektsarter (främst skalbaggar och steklar) har anträffats. Bland dagfjärilar som påträffats finns storfläckig pärlemorfjäril, prydlig pärlemorfjäril, mindre guldvinge och klöverblåvinge. Mångfalden av biotoper och det stora inslaget av gamla lövträd gör fågelfaunan rik. Särskilt gynnas hålbbyggande arter. I området häckar bl a kattuggla, skogsduva, gröngöling, mindre hackspett, göktyta, nötkråka och bivråk. Stenknäck och sommargylling har också noterats.

Vad kan påverka negativt

- Minskat eller upphört bete som kan medföra igenväxning av öppna ytor och beskuggning av de grova träden
- Tillförsel av näringsämnen. Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Avlägsnande av död ved eller torrträd, vilket ger en minskning av viktiga substrat för lavar, svampar, insekter och mossor
- Alla former av exploatering.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Bete vintertid som påverkar skotttillväxten i grässvålen under den tidiga våren.

- Grävning eller andra markingrepp, t.ex. sandtäkt.
- Näringsutjämning - dvs betesdjuren betar näringsrikt foder på tidigare gödslad gräsmark och överför näringsämnen via gödseln till vegetationstyper på magrare mark.
- Tillskottsutfodring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Körskador i markskiktet
- Ökat inslag av gran

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Området är skyddat som naturreservat.

Skötsel: Området har tidigare restaurerats bland annat inom projektet LIFE läderbagge. Området sköts enligt reservatets skötselplan.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6270 - Silikatgräsmarker**

Areal: 26,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Inom området finns mindre områden som utgörs av habitatet. På mitten av 1990-talet genomfördes restaureringsåtgärder inom ett par områden. Vissa delar har ek- och björkhagskaraktär. Bevarandevärd flora på stora delar av objektet. I området finns flera hävdgynnade ängs- och hagmarksväxter, exempelvis lundstarr, darrgräs, solvända, jungfrulin, rödklint, ögontröst, gråfibbla, blåsuga, bockrot, ängsvädd och svartkämpe. Bland dagfjärilar som påträffats finns storfläckig pärlemorfjäril, prydlig pärlemorfjäril, mindre guldvinge och klöverblåvinge. Områdena betas av nötkreatur och hävden är god.

Bevarandemål

Arealen silikatgräsmarker ska uppgå till minst 26,5 ha. Området ska vara tydligt betespräglad med många betesgynnade arter i floran. Markens hydrologi och näringsstatus skall inte förändras på grund av gödsling, kalkning, dikning, insådd av främmande arter eller andra åtgärder i syfte att höja produktionen. Busk- och trädskikt av igenväxningskaraktär ska inte tillåtas breda ut sig i området. Området skall vara fritt från uppväxande lövsly. Typiska arter som ska finnas i området är exempelvis darrgräs, solvända, jungfrulin, gråfibbla, blåsuga, bockrot och svartkämpe.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

6410 - Fuktängar

Areal: 3,71 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Allmän beskrivning Fuktängar (6410): Hävdpräglade fuktängar med blåttåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Fuktängar är en vanlig naturtyp i hela Sverige och är starkt varierande beroende på geografisk belägenhet och markens beskaffenhet. Naturtypen är beroende av hävd, antingen genom bete eller slåtter.

Fuktängarna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också mycket stor betydelse för fågellivet.

Bevarandemål

Arealen av Fuktängar (6410) ska vara minst 3,71 hektar. Regelbunden hävd i form av bete ska påverka området. Hydrologin ska vara naturlig med naturliga grundvattennivåer som skapar markfuktighet. Naturtypen ska ha en ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller andra avvattande anläggningar som medför negativ påverkan. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Fält-, botten- och markskikt ska präglas av hävd eller annan regelbunden störning.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 52,85 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Sparreholms ekhagar genomgick under stora delar av 1990-talet stora restaureringar. Åtgärderna utfördes i samband med LIFE-projektet Läderbagge. Gran (även granplanteringar) har avverkats till förmån för ek och andra lövträd. Hamlade träd har återhamlats. Nya marker, tidigare skog, togs upp och har sedan dess betats. Karaktärsarter i trädskiktet är ek, björk, ask, lind, bok (panterad), avenbok (planterad), samt barrträden gran och tall som finns i viss smärre områden. I buskskiktet är hassel mycket dominerande. Härutöver finns olvon, måbär, skogstry, en, sälj m.fl. I fältskiktet märks darrgräs, lundstarr, gökärt, kattfot, backsmörblomma, ängsskära, ängsvädd, stor blåklocka, svinrot. Bland lavar och svampar förekommer gammeleklav, guldpuddrad spiklav, ekspik, skärelav, allélav, och slånlav, oxtungsvamp och svavelticka.

Bevarandemål

Arealen av Trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 52,85 hektar. Regelbunden hävd i form av bete ska påverka hela området. Det ska finnas förnygring av ek och andra lövträd så att det inte riskerar att skapas glapp i kontinuiteten av gamla träd. Framför allt ek, men också flera andra lövträdsarter som ask, lind, björk och bok ska finnas. Värdefulla träd i form av hagmarksträd, grova träd och hålträd med mulm ska finnas i stor utsträckning. I området finns läderbagge, varför det är mycket viktigt att det finns en kontinuitet av ihåliga träd (särskilt ek) med mulm. Det ska också finnas död ved av flera olika trädslag i form av torrträd, lågor och hålträd. Det ska finnas ett artrikt buskskikt med bland annat hassel, olvon och skogstry. Fält-, botten- och markskikt ska präglas av hävd och vara artrikt. Exempel på arter i området ska vara darrgräs, lundstarr, gökärt och stor blåklocka. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

1084 - Läderbagge, Osmoderma eremita

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Läderbaggen är en tre centimeter stor, brun bladhorning. Larverna är ljusa och har ett typiskt bladhorningsutseende. I hålträd är det mycket oftare man ser larvernas spillning eller fragment efter döda skalbaggar än man ser levande djur. Larvernas spillning har en pelletsliknande form och är upp till 8 mm. Läderbaggen är strikt knuten till ihåliga träd, vilket är ett habitat som har minskat överallt inom artens utbredningsområde. Idag förekommer läderbaggen främst i gamla odlingslandskap; lokalerna utgörs ofta av trädbärande slätter- och betesmarker, alléer, parker och gamla fruktodlingar. Den största koncentrationen av lokaler med sentida fynd av läderbagge finns i sydöstra Sverige. I Sverige förekommer läderbaggen främst i ekhagar. Arten har påträffats på c:a 270 lokaler upp till Mälardalen. Flest lokaler finns i Östergötland. Det är bara på 130 av lokalerna som observationer av levande larver eller skalbaggar efter 1990 har dokumenterats. Sparreholms ekhagar genomgick under stora delar av 1990-talet stora restaureringar. Åtgärderna utfördes i samband med LIFE-projektet Läderbagge.

Bevarandemål

Målet för läderbagge är att det ska finnas tillräckligt substrat av lämplig kvalitet i form av äldre ihåliga lövträd med rikliga mängder lös murken ved, mulm. I området företrädesvis ek. Kontinuerlig tillgång på lämpligt substrat är en förutsättning för att läderbaggen ska behålla gynnsamt tillstånd i området. Läderbagge ska finnas i en livskraftig population.

Negativ påverkan

- Minskande tillgång på ihåliga träd
- På små lokaler löper populationerna risk att dö ut av tillfälligheter
- På många lokaler är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör
- Antalet hålträd, ofta i gamla naturbetesmarker, parker och alléer, har minskat kontinuerligt

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

Dokumentation

Referenser

- Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991. Sörmlands natur, Naturvårdsplan.
Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1995. Skötselplan för Sparreholms naturreservat.
Ahlund, H. 1994: Rapport angående insektsfaunan knuten till äldre solexponerade resp. beskuggade ekar inom NVO Sparreholms ekhagar. Länsstyrelsen i Sörmlands län, stencil.
Hultengren, S. 1994: Sparreholms ekhagar - om igenväxningens inverkan på epifytiska lavar. Länsstyrelsen i Sörmlands län. Stencil.
Rydberg Hans. 2000. Inventering av kärlväxtfloran inom Sparreholm.
Rydberg H. 1997. Undersökning av knappåslavar på gamla ekar i Södermanland.
Svedlinh, C. 1985: Ädellövskogsinventering i Södermanlands län. Objektskatalog.
Länsstyrelsen i Sörmlands län. Opubl.

Artlista:

Växter

- Darrgräs
- Knägräs
- Gökblomster
- Kattfot
- Ormrot
- Skogsvicker
- Spenört
- Stagg
- Svinrot
- Ängsdaggkåpa
- Ängsviol

Lavar

- Blyertslav
- Bårdlav
- Grå skärelav
- Gul dropplav
- Grynig filtlav
- Klosterlav
- Lunglav
- Parknål
- Skuggorangelav
- Rödbrun blekspik

Svampar

- Kandelaberfingersvamp
- Sommarsopp
- Eldsopp
- Gul strävsopp
- Bleksopp
- Rödsopp
- Rotsopp
- Koralltaggsvamp
- Saffransticka
- Lömsk flugsvamp
- Bolmörtskivling

Oxtungesvamp

Insekter

Läderbagge

Brun guldbagge

Skeppsvarvsfluga

Ekmulmbagge

Bålgeting

Brun trämyra

Fåglar

Kattuggla

Skogsduva

Gröngöling

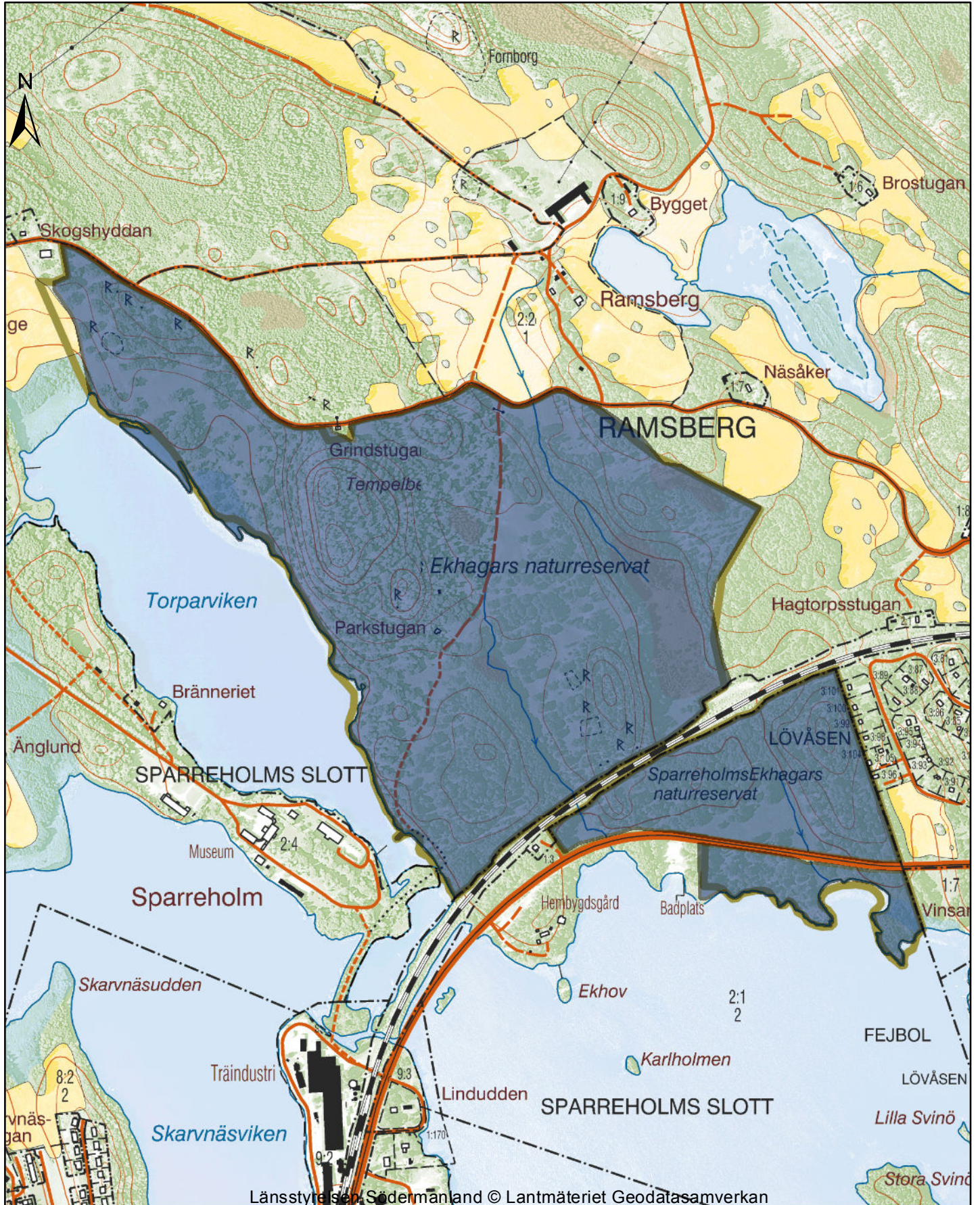
Mindre hackspett

Göktyta

Nötkråka

Bivråk

Stenknäck

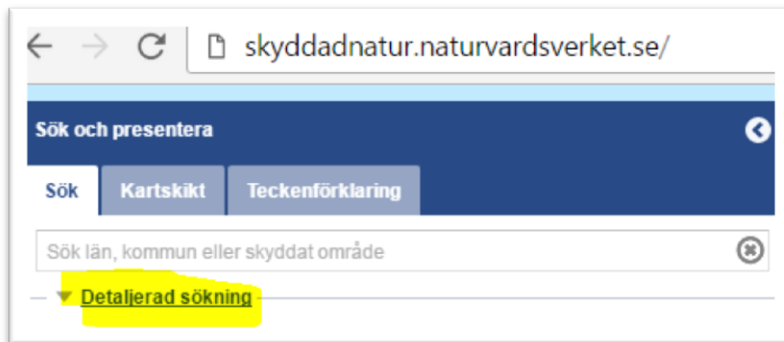
Länstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

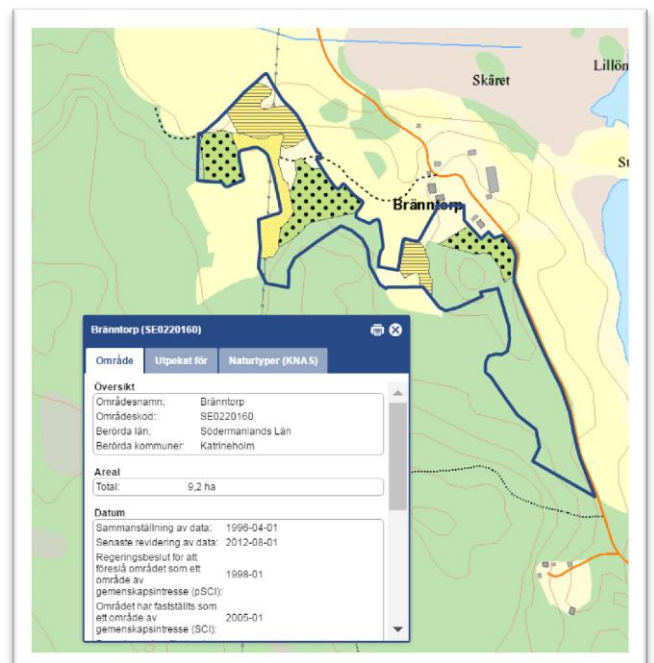
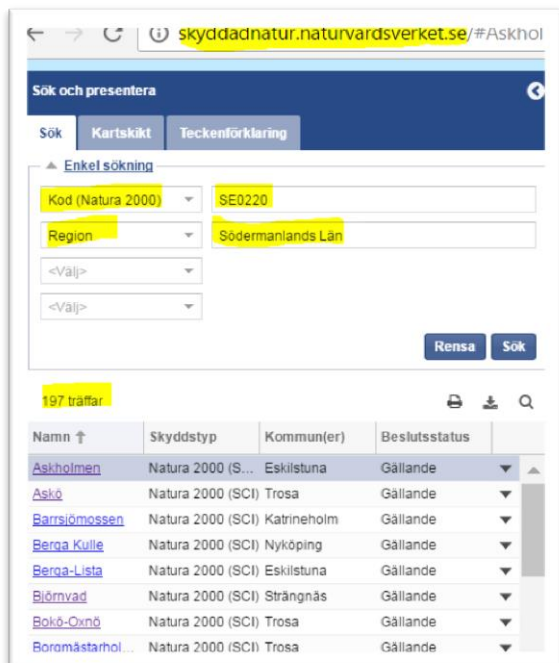
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram *Södermanlands län*

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

